

Minister van Buitenlandse Zaken (Beyen) en minister zonder portefeuille (Luns) aan hoge commissaris te Djakarta (Van Bylandt), 24 maart 1954

Uw 1028.

I Aan de bij de Indonesische antwoordnota uitgedrukte wens dat de Nederlandse arrestanten op de snelst mogelijke wijze zullen worden berecht hechten wij weinig waarde, daar elke waarborg ontbreekt dat deze wens door de Indonesische Justitie zal worden gehonoreerd.

Uw 1063 geeft te dezen weinig reden tot optimisme.

In dit verband wordt de trage afdoening van de Apra-affaire in herinnering gebracht. Het gold hier een dertigtal Nederlandse arrestanten, waarvan een aantal reeds na betrekkelijk korte tijd, zulks tot bevrediging van de Nederlandse regering; werden vrijgelaten. Daarna werden op steeds herhaalde protesten der Nederlandse regering, en andermaal tot Hare bevrediging, successievelijk telkens weer enige arrestanten losgelaten. Van dit hoogst onbevredigende procédé zijn tenslotte twaalf Nederlanders het slachtoffer geworden: zij werden drie tot drie en een half jaar aan de lijn gehouden om tenslotte, zonder zelfs te worden berecht, op vrije voeten te worden gesteld.

II De goede voornemens van de Indonesische regering met betrekking tot een snelle berechting der recentelijk gearresteerde Nederlanders is, in het licht van het vorenstaande, voor betrokkenen dan ook van geen reële betekenis. Wat voor hen van belang is, is dat zij niet worden beroofd van

A. de rechtskundige bijstand overeenkomstig de vigerende Indonesische wetgeving,

B. van consulaire bijstand overeenkomstig het algemeen aanvaard internationaal gebruik.

Op deze beide punten is de Indonesische antwoordnota volstrekt onbevredigend.

Ad. A. Het bij de antwoordnota verdedigde standpunt dat artikel 254 HIR zou verbieden dat gedetineerden, die zich terzake van hun preventiefstelling op de bij dat Reglement aangewezen rechter wensen te beroepen, daartoe door een raadsman worden bijgestaan, kan bezwaarlijk worden aanvaard. Wij verwijzen terzake naar de mening van Professor Jonkers (vide Beyen 167).

Zekerheid omtrent juiste strekking van de betrekkelijke wetsartikelen kan uiteindelijk alleen door een rechterlijke uitspraak worden verkregen. Het heeft dus geen zin hieromtrent met de Indonesische regering op diplomatiek niveau in polemieken te treden. Het laatste woord terzake moet aan de rechter worden gelaten.

Ad B. Evenmin kan worden aanvaard dat, blijkens de antwoordnota, aan het justitieel beleid voorbehouden zal blijven om te beslissen of de preventief-gestelde door een consulaire ambtenaar zal mogen worden bezocht.

Hierdoor wordt deze ambtenaar belet zijn essentiële taak te vervullen, welke hierin bestaat, dat hij de betrokkenen, die als regel juridisch ongeschoold zijn, voorlicht omtrent de rechtsmiddelen die de wet hem toekent om tegen zijn preventiefstelling op te komen, en voorts zich er van te vergewissen dat hem generlei belemmeringen in de weg worden gelegd indien hij van deze rechtsmiddelen gebruik wenst te maken.

Hiertoe dient hij tot de gedetineerde te worden toegelaten. Door dit afhankelijk te stellen van het welgevallen der Justitie, wordt de reeds van rechtsbijstand beroofde arrestant vanaf het ogenblik van zijn aanhouding tot aan zijn berechting, praktisch weerloos overgeleverd aan eventuele willekeur van het vervolgingsapparaat. Tot welke excessen dit leidt heeft in een recent verleden het lot van een twaalfstal Apra-arrestanten geleerd. Deze excessen zouden onder 'koloniaal bewind' uitgesloten zijn geweest.

Tegen voormelde schending van het terzake algemeen aanvaard internationaal gebruik is door de Nederlandse regering in de loop der jaren herhaalde malen geprotesteerd. Van verdere protesten terzake verwachten wij geen heil meer.

III Aangezien de integrale afwijzing van het Nederlands protest aan de in Indonesië preventief-gestelden de rechtszekerheid ontnemt waarop zij overal elders ter wereld, althans in een rechtsstaat, aanspraak zouden hebben kan de Nederlandse regering echter onmogelijk aan de afwijzing van Haar protest stilzwijgend voorbijgaan. Hierdoor zou de indruk worden gevestigd dat zij twijfelt aan de waarde van de door Haar in de protestnota aangevoerde argumenten. Het zelfrespect der Nederlandse regering, het principieel karakter van deze kwestie en de daarmee in nauw verband staande grote belangen der betrokken preventief-gestelden gedogen dit stilzwijgen niet. De Indonesische regering dient te weten dat de afwijzing van voormeld protest door de Nederlandse regering niet als het laatste antwoord in deze kan worden aanvaard.

Waar een beroep op de redelijkheid en het gezond verstand naar wij vrezen bij de huidige Indonesische regering weinig kans op succes biedt en het enige waarvoor zij wellicht nog gevoelig is, haar internationale aanzien is, geven wij er de voorkeur aan om door een beroep op de rechter en een appelleren aan de publieke opinie, te trachten aan preventief-gestelden in Indonesië die bescherming te verschaffen waarop zij in elke rechtsstaat aanspraak kunnen maken.

In verband hiermede verzoeken wij U om zo spoedig mogelijk bij de Indonesische regering een nota in te dienen waarbij wordt volstaan de ontvangst van Haar nota van 3 dezer te bevestigen en daaraan toe te voegen:

- "1. dat de Nederlandse regering niet overtuigd is van de juistheid van het standpunt der Indonesische regering dat de Indonesische wetgeving zou verbieden dat gedetineerden, die zich terzake van hun preventief-stelling op de daartoe bij de wet aangewezen rechter wensen te beroepen, door een raadsman worden bijgestaan;
2. dat het hier echter een juridisch geschilpunt betreft dat zo nodig ter beslechting kan worden voorgelegd aan de onpartijdige rechter, tot wiens competentie het behoort omtrent de juiste strekking van de betrekkelijke wetsbepalingen een uitspraak te doen;
3. dat de Nederlandse regering betreurt dat door de Indonesische regering de consulaire bijstand afhankelijk wordt gesteld van het welgevallen van de met de vervolging belaste justitiële autoriteiten, aangezien daardoor in strijd met het algemeen aanvaard internationaal gebruik, de consulaire vertegenwoordigers worden belet hun essentiële taak te vervullen;
4. dat die vertegenwoordigers daardoor met name in de onmogelijkheid worden gesteld om de van normale rechtsbijstand beroofde preventief-gestelden voor te lichten omtrent de rechtsmiddelen welke de wet hun toekent om tegen langdurige preventief-stelling op te komen en er zich van te vergewissen dat hun generlei belemmeringen in de weg worden gelegd indien zij van deze rechtsmiddelen gebruik wensen te maken;
5. dat de Nederlandse regering daarom met leedwezen constateert dat door voormelde weigering zowel van normale rechtsbijstand als van gebruikelijke consulaire hulp, de Indonesische regering toestaat, dat de Nederlandse arrestanten vanaf het ogenblik van hun aanhouding tot aan hun berechting niet de gelegenheid krijgen de rechten te doen gelden die hun toekomen ingevolge de Indonesische wetgeving en het algemeen aanvaard volkenrechtelijk gebruik;
6. dat de Nederlandse regering mitsdien de afwijzing van Haar protest betreurt en zich in verband hiermede alle vrijheid van handelen voorbehoudt."

Wij zijn voornemens de tekst van deze door U in te dienen nota, zoals hierboven onder de punten 1 tot en met 6 geformuleerd, voor publicatie vrij te geven, zodra U ons zal hebben bericht dat deze is ingediend.

Tenslotte verzoeken wij U Bouman thans uit te nodigen om voorbereidingen te treffen voor een beroep op de Mahkamah Agung in het kader van de slotalinea van ons 566.